

**Zbigniew Podgórski, Adrian P.
Lubowiecki-Vikuk**

**Kierunki wyjazdów turystycznych
młodzieży gimnazjalnej z wybranych
województw Polski**

Ekonomiczne Problemy Turystyki nr 2 (34), 21-34

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KIERUNKI WYJAZDÓW TURYSTYCZNYCH MŁODZIEŻY GIMNAZJALNEJ Z WYBRANYCH WOJEWÓDZTW POLSKI

ZBIGNIEW PODGÓRSKI¹, ADRIAN P. LUBOWIECKI-VIKUK²

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

¹ e-mail: zbigniew.podgorski@ukw.edu.pl

² e-mail: lubowiecki@ukw.edu.pl

SŁOWA KLUCZOWE

młodzież gimnazjalna, aktywność turystyczna, przestrzeń aktywności turystycznej

STRESZCZENIE

Młodzież gimnazjalna to nietypowy segment konsumentów usług turystycznych. Tego typu konsumenci są skłonni podejmować ryzyko, poszukują nowych kontaktów międzyludzkich, odkrywają nowe kultury, chcą poszerzać swoją wiedzę, a jednocześnie są nastawieni na „zaliczanie” typowych produktów turystycznych. Duży wpływ na ich zachowania mają rodzice/opiekunowie. W 2013 roku przeprowadzono badania aktywności turystycznej wśród 1067 uczniów szkół gimnazjalnych z 5 województw Polski: mazowieckiego, łódzkiego, wielkopolskiego, kujawsko-pomorskiego oraz warmińsko-mazurskiego. Młodzież zapytano o kierunki wyjazdów turystycznych: wyjazdy krajowe oraz wyjazdy zagraniczne (europejskie i pozaeuropejskie). W wyniku badań własnych ustalono zakres przestrzenny miejsc wypoczynku określając go na podstawie analiz opisowych.

Wprowadzenie

Aktywność turystyczna różnych środowisk społecznych stanowi realizację zindywidualizowanych pragnień jednostki, związanych ze sferą jego wypoczynku i rekreacji, poznawaniem walorów turystycznych własnego regionu, kraju czy świata oraz przeżywaniem nowych doświadczeń i doznań. Idea ta nie znajduje odzwierciedlenia w zachowaniach turystycznych wszystkich grup

społecznych. Młodzież stanowi kategorię osób dość nietypowych – specyficznych konsumentów (Żelazna, Górską-Warsewicz, 2013). Z jednej strony konsumenci ci bardziej są skłonni podejmować ryzyko, poszukują nowych kontaktów międzyludzkich, odkrywają nowe kultury, chcą poszerzać swoją wiedzę (Richards, 2011), z drugiej zaś stają się konsumentami typowych produktów turystycznych. Zwiedzają parki tematyczne, uczestniczą w zorganizowanych wycieczkach, spędzają czas wolny w centrach handlowych, ale nie spożywają dań kuchni regionalnej, a jedynie te znane im z życia codziennego (Richards, 2011). Uznaje się, że młodzież ma zasadniczy wpływ na proces decyzyjny swoich rodziców/opiekunów w zakresie planowania wakacyjnego wypoczynku (Spiers, Niininen, 2010), a tym samym na wybór kierunku wyjazdu turystycznego. Trzeba zgodzić się z Blichfeldt i in. (2011), że młodym ludziom należy dać możliwość wyrażenia swojego zdania w podejmowaniu decyzji podczas wakacji. Jednak należy mieć tutaj na względzie kontekst kulturowo-społeczny, w jakim wychowuje się młodzież. Ważną rolę odgrywa także określony styl życia (Łaciak, 2015).

Kierunki wyjazdów turystycznych należy traktować jako obszary aktywności turystycznej, które odnoszą się bezpośrednio do aspektów lokalizacyjnych miejsc wypoczynku i rekreacji (Lubowiecki-Vikuk, Miedzińska, 2011). W ujęciu szerszym obszary te stanowią przestrzeń aktywności turystycznej (Liszewski, 2009; Włodarczyk, 2011).

Cel i zakres opracowania

Celem opracowania jest zaprezentowanie wyników badań nad identyfikacją kierunków wyjazdów turystycznych młodzieży gimnazjalnej i nad określeniem zależności, jakie mogą różnicować przestrzeń jej aktywności turystycznej.

Tabela 1. Charakterystyka badanej młodzieży gimnazjalnej z wybranych województw Polski (n = 1067)

Zmienne	Chłopcy		Dziewczęta		Razem	
	n	%	n	%	n	%
Klasa						
I	226	44,8	209	37,2	435	40,8
II	130	25,7	160	28,5	290	27,2
III	149	29,5	193	34,3	342	32,1
Miejsce zamieszkania						
miasto	279	55,2	280	49,8	559	52,4
wieś	226	44,8	282	50,2	508	47,6
Województwo						
kujawsko-pomorskie	355	70,3	369	65,7	724	67,9
łódzkie	38	7,5	45	8,0	83	7,8
mazowieckie	32	6,3	49	8,7	81	7,6
warmińsko-mazurskie	49	9,7	71	12,6	120	11,2
wielkopolskie	31	6,1	28	5,0	59	5,5

Źródło: opracowanie własne.

Badaniami objęto grupę 1067 uczniów szkół gimnazjalnych z 5 polskich województw: mazowieckiego, łódzkiego, wielkopolskiego, kujawsko-pomorskiego oraz warmińsko-mazurskiego. O wyborze obszaru badań zdecydowało: (1) zróżnicowanie społeczno-kulturowe środowiska uczniów, (2) niższa kapitałochłonność przeprowadzenia badań, (3) większa dostępność do placówek szkolnych oraz (4) akceptacja dyrekcji tych placówek na dokonanie tego rodzaju badanie. Badania prowadzono na przełomie września i października 2013 roku, przyjmując za okres badań rok szkolny 2012/2013. W tym celu zastosowano wywiad bezpośredni, który przeprowadzili przeszkoleni i nadzorowani ankierzy. W autorskim kwestionariuszu ankiety zapytano o kierunki wyjazdów turystycznych – krajowych i zagranicznych: europejskich, pozaeuropejskich. Dodatkowo pozyskano dane dotyczące płci, klasy (poziomu edukacji) oraz miejsca zamieszkania respondentów (tab. 1).

Krajowe kierunki wyjazdów turystycznych młodzieży gimnazjalnej

Spośród 1067 ankietowanych osób, 76,5% uczniów odbyło jakąkolwiek (krajową i/lub zagraniczną) podróż turystyczną, pozostali badani (23,5%) przejawiali bierność w tym zakresie. Grupę uczniów, którzy w roku szkolnym uczestniczyli w tego typu formie wypoczynku, tworzyli uczniowie z wszystkich badanych klas. Największą aktywnością wykazali się uczniowie klasy I – 77,5%, a najmniejszą z klasy III – 74,9%. Wynik porównania wielkości różnic pomiędzy wartościami opisującymi aktywność gimnazjalistów z poszczególnych klas (wynoszących: I–II – 0,6% i II–III – 2,0%) sugeruje, że poziom aktywności turystycznej zmniejsza się wraz z wiekiem. Nie oznacza to jednak, że na dalszym etapie kształcenia (szkoły ponadgimnazjalne, szkolnictwo wyższe) stopa aktywności turystycznej młodzieży utrzymuje się na niskim poziomie. Wręcz przeciwnie. Przykładem jest młodzież akademicka, która charakteryzuje się nie tylko znaczną (ponad 90% studentów) aktywnością turystyczną, ale także preferuje aktywny wypoczynek realizowany na obszarze kraju pochodzenia (Lubowiecki-Vikuk, Podgórski, 2013).

Kierunek krajowych wyjazdów turystycznych określiło 481 spośród 625 ankietowanych gimnazjalistów (tab. 2). Największy odsetek uczniów z klasy I (80,1%), w stosunku do uczniów z klas II (78,3%) i III (71,1%), potwierdza (wskazaną uprzednio) malejącą wraz z wiekiem aktywność gimnazjalistów na tym polu. Wniosek ten zachowuje swą ważność bez względu na kierunek analizowanych wyjazdów turystycznych. Tylko w przypadku wyjazdów w góry większą aktywność potwierdzono porównując odpowiedzi uczniów z klasy III (28,3%) z odpowiedziami ich koleżanek i kolegów z klas I (25,3%) i II (24,5%).

Uśredniając dane opisujące kierunki krajowych wyjazdów turystycznych badanych gimnazjalistów stwierdzono, że najliczniejszą grupę stanowią uczniowie podróżujący nad morze – 41,6%, następnie w góry – 25,9%, do dużych miast – 14,6% oraz nad jeziora – 7,8%. Podróże, których celem są kierunki inne od uprzednio wymienionych, charakteryzuje niższa frekwencja, ponieważ ich udział wynosi łącznie tylko 7,7%. Zwrócono także uwagę na wyraźnie najmniejsze procentowo udziały uczniów z kl. II (w stosunku do uczniów z pozostałych klas) w wyjazdach turystycznych z pobytem w górach (24,5%) oraz nad jeziorami (6,0%). Warto zaznaczyć, że w 2010 roku

młodzież częściej podróżowała w góry niż nad morze (Łaciak, 2010). Także zorganizowana forma wypoczynku letniego, jaką są kolonie, znacznie częściej realizowana była w miejscowościach górskich (Lubowiecki-Vikuk, Paczyńska-Jędrycka, 2010). W kolejnych latach proporcje te zaczęły się wyrównywać (Alejski, 2014). Wyniki obecnych badań mogą sugerować zmianę preferencji turystycznych młodzieży. Dowodzą tego także analizy statystyczne.

Tabela 2. Kierunki krajowych wyjazdów turystycznych badanej młodzieży gimnazjalnej w zależności od wybranych cech

Zmienna	Kierunki wyjazdów turystycznych											
	Polska ^{a, b}		morze ^c		góry ^{d, e}		jeziora		duże miasta ^{g, h}		inne	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
	Klasa (n)											
I (261)	209	80,1	113	43,3	66	25,3	23	8,8	51	19,5 ^f	18	6,9
II (184)	144	78,3	76	41,3	45	24,5	11	6,0	23	12,5	19	10,3
III (180)	128	71,1	71	39,4	51	28,3	15	8,3	17	9,4	11	6,1
Razem (625 = 100%)	481	77,0	260	41,6	192	25,9	49	7,8	91	14,6	48	7,7

^a młodzież z obszarów wiejskich vs. młodzież mieszkająca w miastach; ^b wyjazdy krótkoterminowe vs. wyjazdy długoterminowe; ^c wyjazdy krótkoterminowe vs. wyjazdy długoterminowe; ^d młodzież z obszarów wiejskich vs. młodzież mieszkająca w miastach; ^e wyjazdy długoterminowe vs. wyjazdy krótkoterminowe; ^f uczniowie kl. I vs. uczniowie kl. II i kl. III; ^g chłopcy vs. dziewczęta; ^h wyjazdy krótkoterminowe vs. wyjazdy długoterminowe.

Źródło: opracowanie własne.

Respondenci z obszarów wiejskich (81,0%) częściej od tych mieszkających w miastach (73,7%) wypoczywali w Polsce ($p \leq 0,050$). Obszary górskie ($p \leq 0,050$) chętniej były odwiedzane przez badanych mieszkających na wsi (30,1% vs. 22,5%). Ich wyjazdy należały zazwyczaj ($p \leq 0,050$) do długoterminowych (5 dni i więcej), na co wskazało 28,8% respondentów. Ci, którzy zadeklarowali wypoczynek nad morzem ($p \leq 0,005$), najczęściej spędzali tam od 1 do 4 dni (49,0%). Do polskich, dużych miast ($p \leq 0,050$) częściej podróżowali uczniowie kl. I (19,5%), aniżeli kl. II (12,5%) i kl. III (9,4%). Co więcej, był to częstszy ($p \leq 0,050$) kierunek wyjazdów turystycznych chłopców niż dziewcząt (17,4% vs. 12,2%). Co piąta ankietowana osoba spędzała tam czas od 1 do 4 dni, a co dziesiąta – 5 dni i więcej ($p \leq 0,005$). Ogólnie, krajowe ($p \leq 0,001$) kierunki wyjazdów turystycznych badanych gimnazjalistów dotyczą tzw. turystyki krótkoterminowej (do 4 dni), na co wskazało 85,9% respondentów.

Kolejny zbiór wyników uzyskano analizując kierunki krajowych wyjazdów turystycznych po uwzględnieniu odpowiedzi uczniów skategoryzowanych w nawiązaniu do podziału Polski na przyrodniczo-krajobrazowe regiony (Delekta, 2013). Ze względu na brak precyzji niektórych wskazań uczniów, zmniejszono liczbę regionów w stosunku do oryginału z 18 do 14, tj. w jeden region połączono: Warmię i Mazury z Suwalszczyzną; Tatry z Pieninami i z Beskidami oraz Wyżynę Lubelską i Rostocze z Polesiem (tab. 3).

Zgodnie z oczekiwaniami, regionami najczęściej wskazywanym przez respondentów były: Wybrzeże Bałtyku (ranga 1) – 56,4% oraz Beskidy, Tatry i Pieniny (ranga 2) – 36,7%. Pozostałe regiony Polski, dość licznie odwiedzane przez ankietowanych gimnazjalistów, to: Dolina Wisły (ranga 3) – 17,5%, Warmia, Mazury i Suwalszczyzna (ranga 4) – 12,3% oraz Mazowsze i Podlasie

(ranga 5) – 8,8%. Inne regiony bywały już celem krajowych wyjazdów dość rzadko, o czym świadczy kilkanaście lub zaledwie kilka wskazań. Warto także zauważyć, że żaden z badanych gimnazjalistów nie przebywał w Kotlinie Sandomierskiej, a w Polsce środkowej był tylko jeden uczeń.

Tabela 3. Kierunki krajowych wyjazdów turystycznych respondentów, z uwzględnieniem przyrodniczo-krajobrazowych regionów Polski oraz poziomu kształcenia gimnazjalistów

Regiony	Uczniowie								
	klasa I (261)			klasa II (184)			klasa III (180)		
	n	%	ranga	n	%	ranga	n	%	ranga
Wybrzeże Bałtyku	115	56,9	1	75	54,3	1	71	57,7	1
Pomorze	5	2,5	6	3	2,2	8	1	0,8	9
Warmia, Mazury, Suwalszczyzna	25	12,4	5	15	10,9	4	17	13,8	3
Mazowsze i Podlasie	28	13,9	4	7	5,1	6	6	4,9	5
Dolina Wisły	47	23,3	3	20	14,5	3	14	11,4	4
Polska środkowa	0	0,0	–	1	0,7	10	0	0,0	–
Wielkopolska i Ziemia Lubuska	2	1,0	8	8	5,8	5	2	1,6	8
Dolny Śląsk	2	1,0	8	3	2,2	8	3	2,4	7
Sudety i Przedgórze Sudeckie	2	1,0	8	1	0,7	10	1	0,8	9
Wyżyny Polski południowej	0	0,0	–	5	3,6	7	2	1,6	8
Wyżyna Lubelska, Roztocze i Polesie	0	0,0	–	2	1,4	9	0	0,0	–
Kotlina Sandomierska	0	0,0	–	0	0,0	–	0	0,0	–
Beskidy, Tatry i Pieniny	65	32,2	2	53	38,4	2	52	42,3	2
Bieszczady i Pogórze Przemyskie	3	1,5	7	0	0,0	–	4	3,3	6
Razem	202 = 100%			138 = 100%			123 = 100%		

Źródło: opracowanie własne.

Analiza krajowych wyjazdów turystycznych respondentów z uwzględnieniem klas, do których uczęszczali badani uczniowie, dała podobne wyniki. W przypadku podróży, których celem było Wybrzeże Bałtyku, udziały procentowe były bardzo zbliżone do średniej i wynosiły od 54,3% (kl. II) do 57,7% (kl. III), co jednoznacznie dowodzi, że większość uczniów preferuje ten kierunek podróży (zawsze ranga 1). Ciekawszy wynik uzyskano analizując wskazania regionu Beskidy, Tatry, Pieniny, bowiem w tym przypadku stwierdzono, że wprawdzie dla uczniów z wszystkich klas jest on bardzo atrakcyjny (ma zawsze rangę 2), to jednak preferencje o tym charakterze wzmacniają się wraz z wiekiem uczniów. O ile ten region wskazało 32,2% uczniów z kl. I, to już 38,4% ankietowanych z kl. II i aż 42,3% gimnazjalistów z kl. III. Zaobserwowany wraz z wiekiem wzrost zainteresowania dalej położonym regionem wpływa na ograniczenie podróży krajowych do regionów turystycznych, w których uczniowie mieszkają lub które traktowane są przez nich jako nieodległe, a co za tym idzie – już stosunkowo dobrze poznane. Na przykład, Dolinę Wisły zwiedzał jeszcze prawie co czwarty gimnazjalista z kl. I – 23,3%, to już tylko co siódmy z kl. II – 14,5%, i zaledwie co dziewiąty z kl. III – 11,4%. Z kolei Mazowsze i Podlasie zwiedzali gimnazjaliści z poszczególnych klas odpowiednio – 13,9%, 5,1% i 4,9%. Słabnące zainteresowanie tymi regionami nie wpłynęło zasadniczo na zajmowane miejsce w rankingu, ponieważ różnice w stosunku do średniej nie różnią się więcej niż o 1 pozycję.

Analiza krajowych kierunków wyjazdów turystycznych ankietowanych gimnazjalistów, z uwzględnieniem płci, nie wykazała istotnego zróżnicowania (tab. 4). Zarówno dziewczęta, jak i chłopcy uczestniczyli w podróżach turystycznych do tych samych regionów.

Tabela 4. Kierunki krajowych wyjazdów turystycznych respondentów, z uwzględnieniem przyrodniczo-krajobrazowych regionów Polski oraz płci gimnazjalistów

Regiony	Uczniowie				
	dziewczęta		chłopcy		ogółem
	n	%	n	%	n
Wybrzeże Bałtyku	138	55,4	123	57,5	261
Pomorze	5	2,0	4	1,9	9
Warmia, Mazury, Suwalszczyzna	32	12,9	25	11,7	57
Mazowsze i Podlasie	26	10,4	15	7,0	41
Dolina Wisły	39	15,7	42	19,6	81
Polska środkowa	1	0,4	0	0,0	1
Wielkopolska i Ziemia Lubuska	7	2,8	5	2,3	12
Dolny Śląsk	3	1,2	5	2,3	8
Sudety i Przedgórze Sudeckie	1	0,4	3	1,4	4
Wyżyny Polski południowej	4	1,6	3	1,4	7
Wyżyna Lubelska, Rostocze i Polesie	2	0,8	0	0,0	2
Kotlina Sandomierska	0	0,0	0	0,0	0
Beskidy, Tatry i Pieniny	98	39,4	72	33,6	170
Bieszczady i Pogórze Przemyskie	2	0,8	5	2,3	7
Razem	249 = 100%		214 = 100%		463

Źródło: opracowanie własne.

Następna z wykonanych analiz uwzględniała stałe miejsce zamieszkania gimnazjalistów (tab. 5). Także w tym przypadku, różnice pomiędzy wskazaniami gimnazjalistów z miast i ze wsi na poszczególne regiony, jako ich kierunki turystyczne, nie były duże, a ponadto nie odbiegały od wartości uśrednionych dla całej badanej zbiorowości. W efekcie te same regiony uzyskiwały rangi od 1 do 6. Więcej uczniów z miasta niż ze wsi wskazało na pobyt: na Wybrzeżu Bałtyku (pozycja 1 w rankingu, odpowiednio: 58,9% i 53,5%), w Dolinie Wisły (pozycja 3: 18,7% i 16,1%), na Warmii, Mazurach i Suwalszczyźnie (pozycja 4: 14,7% i 9,7) oraz na Mazowszu i Podlasiu (pozycja 5: 11,4% i 6,0%). Z kolei zdecydowanie więcej uczniów ze wsi niż z miast (o ponad 10%) jako ważny kierunek wyjazdów turystycznych wskazało Beskidy, Tatry i Pieniny (pozycja 2 w rankingu, odpowiednio: 42,4% i 31,7%). W przypadku wskazań na pozostałe regiony stwierdzono, że różnice są bardzo małe – nie przekraczają 1,5%. Teza, że popularniejsze (atrakcyjniejsze w opinii gimnazjalistów) regiony Polski są częściej preferowanymi kierunkami podróży turystycznych młodzieży gimnazjalnej, zarówno z miast, jak i ze wsi, znalazła potwierdzenie w danych procentowych, bo dotyczących pięciu z sześciu regionów znajdujących się na czele listy rankingowej. Fakt, że do regionu zajmującego drugą pozycję na wskazanej liście wyjechało aż o ponad 10% więcej uczniów ze wsi niż z miast, nie przeczy słuszności postawionej tezy, lecz świadczy jedynie o większym

zainteresowaniu tym regionem ze strony młodzieży wiejskiej, która poprzez wyjazdy indywidualne (rodzinne) rzadziej dociera w odległe regiony Polski.

Tabela 5. Kierunki krajowych wyjazdów turystycznych respondentów, z uwzględnieniem przyrodniczo-krajobrazowych regionów Polski oraz stałego miejsca zamieszkania gimnazjalistów

Regiony	Uczniowie				
	miasto		wieś		ogółem
	n	%	n	%	n
Wybrzeże Bałtyku	145	58,9	116	53,5	261
Pomorze	5	2,0	4	1,8	9
Warmia, Mazury, Suwalszczyzna	36	14,6	21	9,7	57
Mazowsze i Podlasie	28	11,4	13	6,0	41
Dolina Wisły	46	18,7	35	16,1	81
Polska środkowa	0	0,0	1	0,5	1
Wielkopolska i Ziemia Lubuska	5	2,0	7	3,2	12
Dolny Śląsk	3	1,2	5	2,3	8
Sudety i Przedgórze Sudeckie	3	1,2	1	0,5	4
Wyżyny Polski południowej	2	0,8	5	2,3	7
Wyżyna Lubelska, Rostocze i Polesie	0	0,0	2	0,9	2
Kotlina Sandomierska	0	0,0	0	0,0	0
Beskidy, Tatry i Pieniny	78	31,7	92	42,4	170
Bieszczady i Pogórze Przemyskie	5	2,0	2	0,9	7
Razem	246 = 100%		217 = 100%		463

Źródło: opracowanie własne.

W ramach podjętej analizy rozpatrzono kierunki wyjazdów turystycznych gimnazjalistów uwzględniając jednocześnie ich płeć i miejsce stałego zamieszkania (tab. 6). W tym przypadku stwierdzono, że najpopularniejszy wśród uczniów klas gimnazjalnych region, tj. Wybrzeże Bałtyku, jest wyraźnie bardziej preferowany przez dziewczęta z miast – 60,9% niż ze wsi – 49,6%. Natomiast wśród chłopców preferencje kształtują się odwrotnie, co potwierdzają wskazania: 58,3% – chłopców ze wsi i 56,8% – chłopców z miast. Region Beskidy, Tatry i Pieniny (2 pozycja w rankingu) był celem podróży turystycznych dla 170 uczniów, ale częściej docierały tam dziewczęta ze wsi (45,5%) niż z miast (33,6%), a spośród chłopców także częściej ci zamieszkali na wsi (38,5%) niż w miastach (29,7%). Duże różnice wskazań dotyczą jeszcze dwóch regionów: Warmii, Mazur i Suwalszczyzny (4 pozycja w rankingu) oraz Mazowsza i Podlasia (pozycja 5). Do regionu Polski północno-wschodniej wyjechało 16,1% chłopców z miast i tylko 6,3% chłopców ze wsi. W przypadku dziewcząt różnice między analogicznymi wartościami były minimalne: 13,3% i 12,4%. Natomiast Mazowsze i Podlasie były regionem docelowym częściej dla dziewcząt z miast (14,1%) niż ze wsi (6,6%), podobnie jak i dla chłopców – odpowiednio: 8,5% i 5,2%. W przypadku innych regionów także występują różnice, ale nie są one duże, i z tego powodu zostały pominięte w omówieniu.

Tabela 6. Kierunki krajowych wyjazdów turystycznych respondentów, z uwzględnieniem przyrodniczo-krajobrazowych regionów Polski, według płci i stałego miejsca zamieszkania uczniów

Regiony	Uczniowie								
	dziewczeta				chłopcy				ogółem
	z miast		ze wsi		z miast		ze wsi		
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Wybrzeże Bałtyku	78	60,9	60	49,6	67	56,8	56	58,3	261
Pomorze	3	2,3	2	1,7	2	1,7	2	2,1	9
Warmia, Mazury, Suwalszczyzna	17	13,3	15	12,4	19	16,1	6	6,3	57
Mazowsze i Podlasie	18	14,1	8	6,6	10	8,5	5	5,2	41
Dolina Wisły	21	16,4	18	14,9	25	21,2	17	17,7	81
Polska środkowa	0	0,0	1	0,8	0	0,0	0	0,0	1
Wielkopolska i Ziemia Lubuska	4	3,1	3	2,5	1	0,8	4	4,2	12
Dolny Śląsk	1	0,8	2	1,7	2	1,7	3	3,1	8
Sudety i Przedgórze Sudeckie	1	0,8	0	0,0	2	1,7	1	1,0	4
Wyżyny Polski południowej	1	0,8	3	2,5	1	0,8	2	2,1	7
Wyżyna Lubelska, Rostocze i Polesie	0	0,0	2	1,7	0	0,0	0	0,0	2
Kotlina Sandomierska	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0
Beskidy, Tatry i Pieniny	43	33,6	55	45,5	35	29,7	37	38,5	170
Bieszczady i Pogórze Przemyskie	1	0,8	1	0,8	4	3,4	1	1,0	7
Razem	128 = 100%		121 = 100%		118 = 100%		96 = 100%		463

Źródło: opracowanie własne.

Zredukowany wynik analizy krajowych kierunków wyjazdów turystycznych gimnazjalistów z wybranych województw Polski, z uwzględnieniem płci i miejsca zamieszkania, wskazuje, że uczniowie z miast (a w szczególności dziewczęta) preferują wyjazdy nad morze (region Wybrzeże Bałtyku), podczas gdy ich rówieśnicy ze wsi (szczególnie chłopcy) bardziej zainteresowani są wyjazdami turystycznymi w góry (region Beskidy, Tatry i Pieniny). Warto przy tym zauważyć, że zainteresowanie pobytem nad morzem słabnie wraz z wiekiem na rzecz pobytu w górach, co wynika z dążenia do poznania bardziej odległej i niezwykle ciekawej części Polski podczas dłuższego wyjazdu, którego atrakcyjność jest większa w stosunku do krótkich wycieczek.

Atrakcyjność turystyczna regionów jest odmiennie postrzegana przez uczniów z poszczególnych wybranych województw Polski (tab. 7). Przyjmując, że jej wyrazem są destynacje turystyczne (Delekta, 2013) badanych gimnazjalistów stwierdzono, że Wybrzeże Bałtyku jest najbardziej preferowanym kierunkiem w opinii uczniów z województw łódzkiego (67,6%) i wielkopolskiego (65,5%), a już wyraźnie mniej z województw: mazowieckiego (59,0%), warmińsko-mazurskiego (56,1%) i kujawsko-pomorskiego (53,8%). W przypadku regionu Beskidy, Tatry i Pieniny destynacje turystyczne gimnazjalistów przedstawiają się następująco dla poszczególnych uczniów: z województwa łódzkiego – 40,5%, warmińsko-mazurskiego – 40,4%, wielkopolskiego – 37,9%, kujawsko-pomorskiego – 36,5% i tylko 28,2% z mazowieckiego. Zainteresowanie regionem Dolnej Wisły, który ma trzecią pozycję na rangowej liście wybieranych kierunków wyjazdów turystycznych, wyraża się większą dyspersją wskazań. Najczęściej do tego regionu wyjeżdżają gimnazjaliści z województw wielkopolskiego – 37,9% i warmińsko-mazurskiego – 21,1%, a najrzadziej

z województwa łódzkiego (5,4%), a następnie kujawsko-pomorskiego (16,3%) i mazowieckiego – 17,9%. Zwraca uwagę preferowanie przez uczniów z województwa łódzkiego jedynie 6 spośród 14 kierunków, w tym brak wskazań własnego regionu. Gimnazjaliści z pozostałych badanych województw odbywali podróże po własnym regionie, przy czym największy odsetek wskazań pochodził od uczniów z województwa wielkopolskiego – 17,2%.

Tabela 7. Kierunki krajowych wyjazdów turystycznych respondentów, z uwzględnieniem przyrodniczo-krajobrazowych regionów Polski oraz województwa, z którego pochodził badany uczeń

Regiony	Uczniowie z województw										
	kujawsko-pomorskie		warmińsko-mazurskie		wielkopolskie		łódzkie		mazowieckie		ogółem
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
Wybrzeże Bałtyku	162	53,8	32	56,1	19	65,5	25	67,6	23	59,0	261
Pomorze	9	3,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	9
Warmia, Mazury, Suwalszczyzna	34	11,3	8	14,0	1	3,4	7	18,9	7	17,9	57
Mazowsze i Podlasie	29	9,6	4	7,0	3	10,3	0	0,0	5	12,8	41
Dolina Wisły	49	16,3	12	21,1	11	37,9	2	5,4	7	17,9	81
Polska śródkowa	0	0,0	1	1,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1
Wielkopolska i Ziemia Lubuska	6	2,0	0	0,0	5	17,2	0	0,0	1	2,6	12
Dolny Śląsk	6	2,0	0	0,0	1	3,4	0	0,0	1	2,6	8
Sudety i Przedgórze Sudeckie	2	0,7	0	0,0	0	0,0	2	5,4	0	0,0	4
Wyżyny Polski południowej	6	2,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	2,6	7
Wyżyna Lubelska, Roztocze i Polesie	2	0,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2
Kotlina Sandomierska	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0
Beskidy, Tatry i Pieniny	110	36,5	23	40,4	11	37,9	15	40,5	11	28,2	170
Bieszczady i Pogórze Przemyskie	4	1,3	1	1,8	1	3,4	1	2,7	0	0,0	7
Razem	301 = 100%		57 = 100%		29 = 100%		37 = 100%		39 = 100%		463

Źródło: opracowanie własne.

Analiza przedstawionych wyników sugeruje, że istnieje zależność pomiędzy wyborami dokonywanymi przez gimnazjalistów a odległością do regionów, które stanowią kierunek wyjazdów turystycznych. Teza ta nie znajduje jednak wyraźnego potwierdzenia w statystyce. Regiony położone w znacznej odległości od województw centralnej Polski, np. Sudety i Przedgórze Sudeckie czy też Bieszczady i Pogórze Karpackie, są niezwykle rzadko kierunkiem podróży turystycznych dla uczniów z wszystkich badanych województw. Wybór tych kierunków nie jest odzwierciedleniem ich rzeczywistej atrakcyjności turystycznej. Należy przypuszczać, że bardziej koresponduje on z określonymi potrzebami badanej młodzieży. Wyraźnie największym zainteresowaniem cieszą się regiony dalej położone, ale i jednocześnie o uznanej renomie, co sprawia, że postrzegane są przez respondentów jako bardzo atrakcyjne. Zatem, atrakcyjność regionu jest czynnikiem silnie oddziałującym na kierunki wyjazdów turystycznych młodzieży gimnazjalnej. Z pewnością nie bez znaczenia jest także fakt, że dotarcie do dalej położonych regionów, a potem tam realizowany program turystyczny, składają się na dłuższy wyjazd, który jako taki jest uważany przez gimnazjalistów za bardzo interesujący.

Zagraniczne kierunki wyjazdów turystycznych młodzieży gimnazjalnej

Zagadnieniem niezwykle interesującym jest rozpoznanie kierunków podróży odbytych przez gimnazjalistów. W tej kwestii wypowiedziało się 625 uczniów (76,6%), spośród 816 respondentów, którzy potwierdzili fakt uczestnictwa w jednej lub w większej liczbie podróży turystycznych w roku szkolnym 2012/2013 (tab. 8). W przypadku zagranicznych podróży większość uczniów, bo niemal 1/3, wiązała swój wyjazd z poznawaniem walorów turystycznych krajów Unii Europejskiej (UE). Jest to z pewnością wielkość znacząca, nie mniej jednak dwukrotnie mniejsza (29,3%) od wartości opisującej uczestnictwo w krajowych podróżach turystycznych (77%). Warto podkreślić, że kierunkiem zagranicznych podróży były przede wszystkim kraje tzw. starej unii (23,7%), podczas gdy poznawaniem walorów turystycznych „nowych” państw UE zainteresowanych było już zdecydowanie mniej gimnazjalistów (8,5%). Spośród krajów „starej unii” największą popularnością cieszyły się Niemcy (63 wskazania), Wielka Brytania (25), Hiszpania i Włochy (po 21) oraz Francja (19 wskazań). Natomiast do krajów z „nowej Unii” najczęściej podróży turystycznych uczniowie odbyli po terenie Chorwacji (24 uczniów) i Republiki Czeskiej (18). W krajach Europy, które nie są członkami UE, w badanym okresie przebywało 3,5% ankietowanych uczniów – głównie w Turcji (10 gimnazjalistów) i na Ukrainie (4 osób). Warto także odnotować udział 2,7% (17 uczniów) w wyjazdach do krajów Afryki, w tym głównie do Egiptu (14 uczniów) oraz do RPA i na Madagaskar. Wyjazdy turystyczne gimnazjalistów do innych regionów świata należy potraktować jako wyjątkowe (1,0%), np. pojedyncze podróże do USA, Meksyku, Azerbejdżanu i Sri Lanki.

Tabela 8. Kierunki zagranicznych wyjazdów turystycznych badanej młodzieży gimnazjalnej

Zmienna	Kierunki wyjazdów turystycznych											
	kraje UE-15 ^{a, d}		kraje UE-27 (bez Polski) ^{b, e}		„nowe” kraje UE (bez Polski) ^f		europejskie kraje spoza UE ^{e, g, i}		kraje Afryki (Egipt, Madagaskar, RPA) ^h		inne kraje (Azerbejdżan, Meksyk, USA, Sri Lanka)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
	Klasa (n)											
I (261)	54	20,7	67	25,7	21	8,0	11	4,2	9	3,4	1	0,4
II (184)	44	23,9	51	27,7	11	6,0	6	3,3	3	1,6	1	0,5
III (180)	50	27,8	65	36,1	21	11,7	5	2,8	5	2,8	4	2,2
Razem (625 = 100%)	148	23,7	183	29,3	53	8,5	22	3,5	17	2,7	6	1,0

^{a, b, e} młodzież mieszkająca w miastach vs. młodzież z obszarów wiejskich; ^{d, e, f, g, h} wyjazdy długoterminowe vs. wyjazdy krótkoterminowe; ⁱ chłopcy pochodzący z miast vs. dziewczęta pochodzące z miast, dziewczęta z obszarów wiejskich vs. chłopcy z obszarów wiejskich.

Źródło: opracowanie własne.

Z analizy statystycznej wynika, że do krajów „starej unii” rzadziej ($p \leq 0,050$) podróżowała młodzież zamieszkująca na obszarach wiejskich (19,0% vs. 27,5%). Podobne zachowania turystyczne odnotowano ($p \leq 0,050$) w kwestii wyjazdów do państw należących do UE – 27 (bez Polski) (24,7% vs. 32,9%) oraz ($p \leq 0,050$) europejskich krajów spoza UE (1,4% vs. 5,2%). W tym drugim przypadku zauważono, że najczęściej ($p \leq 0,050$) region ten odwiedzili ankietowani chłopcy

pochodzący z miast (6,1%). Wyjazdy długoterminowe (5 dni i więcej) były charakterystyczne dla respondentów podróżujących do takich kierunków, jak: kraje UE – 27 (bez Polski) (36,8%; $p \leq 0,001$), kraje „starej unii” (29,4%; $p \leq 0,001$), nowe kraje UE (bez Polski) (11,5%; $p \leq 0,001$), europejskie kraje spoza UE (4,7%; $p \leq 0,050$) oraz kraje Afryki (4,1%; $p \leq 0,050$).

Wyniki analizy kierunków wyjazdów turystycznych pod kątem ich podejmowania przez gimnazjalistów z poszczególnych klas zasadniczo nie różnią się od przedstawionych w tabeli 8. Nie mniej jednak warto zauważyć, że wraz ze wzrostem wieku uczniów zwiększa się odsetek ich uczestnictwa w zagranicznych wyjazdach turystycznych do krajów UE, z 25,7% do 36,1%, co daje różnicę 11,4%. W przypadku wyjazdów do krajów „starej unii”, różnica wynosi 7,1%, a w odniesieniu do państw nowoprzyjętych do UE – 3,37%. Uwzględniając państwa położone w Europie (w tym Turcję) obliczono, że odsetek uczniów z kl. I wynosi 4,2%, podczas gdy uczniów z kl. II – 3,3% i z kl. III – 2,8%. Jednak zależności o malejącym wraz z wiekiem zainteresowaniu uczniów gimnazjów wyjazdami do krajów spoza UE nie potwierdzają wyniki obliczeń istotności statystycznej, a ponadto nie jest ona tak wyraźnie czytelna w przypadku turystycznych wyjazdów do krajów Afryki. Ponadto, niewielka liczba uczniów uczestniczących w wyjazdach w tych kierunkach jest dodatkowym czynnikiem uzasadniającym decyzję o odrzuceniu niniejszego wniosku.

Podstawą bardziej interesujących wniosków są wyniki analizy kierunków wyjazdów turystycznych badanych uczniów dokonanej po pogrupowaniu państw w nawiązaniu do klasyfikacji regionów turystycznych opracowanej przez UNWTO, zgodnie z którą wyróżniono regiony o nazwach: Europa Północna, Europa Zachodnia, Europa Środkowa i Wschodnia oraz Europa Południowa-Śródziemnomorska. Z oczywistych względów z analizy wyłączono dane dotyczące Polski (tab. 9).

Tabela 9. Kierunki zagranicznych wyjazdów turystycznych respondentów, z uwzględnieniem regionów Europy

Zmienna	Kierunki podróży turystycznych*									
	Europa Północna		Europa Zachodnia		Europa Środkowa i Wschodnia (bez Polski)		Europa Południowa-Śródziemnomorska		Europa	
	Dania, Irlandia, Norwegia, Szwecja, Wielka Brytania		Austria, Belgia, Francja, Holandia, Niemcy		Albania, Bułgaria, Czechy, Litwa, Słowacja, Ukraina, Węgry		Chorwacja, Grecja, Hiszpania, Portugalia, Turcja, Włochy			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
	Klasa (n)									
I (261)	14	5,4	29	11,1	16	6,2	46	17,6	105	40,2
II (184)	14	7,6	34	18,5	14	7,6	14	7,6	76	41,3
III (180)	10	5,6	37	20,6	19	10,6	31	17,2	97	53,0
Razem (625 = 100%)	38	6,1	100	16,0	48	7,7	91	14,6	299	44,3

* Pod nazwą regionu wyszczególniono wyłącznie państwa wskazane przez badanych uczniów.

Źródło: opracowanie własne.

Spośród czterech regionów Europy respondenci najczęściej wskazywali na odbywanie podróży, których celem była Europa Zachodnia (16,0%) oraz Europa Południowa-Śródziemnomorska

(14,6%). Należy sądzić, że głównymi powodami wyboru tych kierunków było bezpośrednie sąsiedztwo z Niemcami (aż 63% wskazań na ten region) oraz atrakcje turystyczne Francji (19,0%) – głównie Paryża, ponieważ liczba wskazań na pozostałe kraje wynosi zaledwie 18,0%. W przypadku Europy Południowej, o popularności tego regionu zdecydowały wybitne walory turystyczne. Wskazywane były przede wszystkim trzy państwa tego regionu: Chorwacja (26,4%), Hiszpania oraz Włochy (po 23,1%), a zatem kraje dysponujące wspaniałymi i znanymi obiektami kultury materialnej, wyjątkowo korzystnymi warunkami klimatycznymi oraz wybitnymi walorami przyrodniczymi. Trzeba dodać, że Chorwacja w 2010 roku była najczęstszym kierunkiem wyjazdów turystycznych osób w wieku 15–19 lat (Łaciak, 2011).

Regiony: Europa Środkowa i Wschodnia oraz Europa Północna, zdecydowanie rzadziej znajdowały się w centrum turystycznego zainteresowania badanych gimnazjalistów. Tylko 7,7% wskazań kierunków wyjazdów turystycznych bezpośrednio dotyczyło tego regionu, co może zaskakiwać, biorąc pod uwagę, że w jego obrębie leży Polska, a zatem koszty wyjazdu turystycznego są relatywnie niższe. Najczęściej kierunki podróży prowadziły do Czech (37,5%), Słowacji (25,0%) oraz Bułgarii (16,7%). Pozostałe państwa tego regionu, wymienione przez uczniów, tj. Litwę, Węgry, Albanię i Ukrainę, zwiedziło 20,8% badanych gimnazjalistów. W tym przypadku możliwość odbycia podróży bez uzyskiwania wizy (na Węgry i na Litwę), czy też niewielka odległość dzieląca Polskę od Ukrainy nie miały istotnego znaczenia przy ustalaniu kierunku podróży turystycznych.

Śród siedmiu państw, wchodzących w skład regionu turystycznego Europy Północnej, badani uczniowie wymienili pięć: Danię, Irlandię, Norwegię, Szwecję oraz Wielką Brytanię. Łącznie do tego regionu przypisano tylko 6,1% wskazań, z czego aż 65,7% jednoznacznie dotyczyło Wielkiej Brytanii. Pozostałe kraje, należące do tzw. państw skandynawskich, odwiedziło od 1 (Irlandię) do 4 uczniów (Danię, Szwecję, Norwegię), przy czym należy przyjąć, że nie zawsze kraje te były bezpośrednim celem ich podróży, lecz raczej etapem bardziej złożonej wyprawy turystycznej.

Wynik analizy wskazań ankietowanych gimnazjalistów regionów turystycznych Europy z uwzględnieniem klasy, do której uczęszczali, stanowi jedynie skromne dopełnienie przedstawionej charakterystyki. Dla uczniów z kl. I i III najczęściej kierunkiem zagranicznej podróży turystycznej jest Europa Południowa. Jedynie gimnazjaliści z kl. II wskazali odmiennie – na Europę Zachodnią, ale różnica ich wskazań na ten region w stosunku z regionem Europy Południowej nie jest duża – wynosi 0,9%. Zatem można przyjąć, że wraz z wiekiem gimnazjalistów istotnie nie zmieniają się zagraniczne kierunki wyjazdów turystycznych. Zaobserwować można jednak wzrost zainteresowania Europą Zachodnią z 11,1% w kl. I do 20,6% wskazań w kl. III, oraz mniejszy wzrost zainteresowania odbywaniem podróży turystycznych do krajów Europy Środkowej i Wschodniej – z 6,2% do 10,6% wskazań. Widoczny jest także wzrost frekwencji i krotności uczestnictwa w wyjazdach zagranicznych. O ile w przypadku uczniów z kl. I udział procentowy wskazań wynosi 40,2%, to w odniesieniu do kl. II – 41,3%, a kl. III – 53%.

Podsumowanie

Wyniki badań własnych mogą przyczynić się do konstruowania zróżnicowanych – pod względem miejsca zamieszkania, płci, rzadziej poziomu edukacji – ofert turystycznych, realizowanych zarówno w kraju, jaki i poza nim. Młodzież gimnazjalna, zwłaszcza ta zamieszkująca w miastach, w sposób szczególny preferuje długoterminowe wyjazdy zagraniczne, najczęściej do krajów regionu Europy Zachodniej. Wśród popularnych kierunków wyjazdów turystycznych, oprócz Niemiec i Francji, znalazły się Wielka Brytania, Chorwacja, Hiszpania, Włochy oraz Czechy. Trzeba podkreślić, że przede wszystkim są to stolice tych państw lub ich regiony atrakcyjne pod względem wypoczynkowym i rekreacyjnym. W odniesieniu do badań innych autorów (Lubowiecki-Vikuk, Paczyńska-Jędrycka, 2010; Łaciak, 2010) zaobserwowano, że zmieniają się upodobania młodzieży co do krajowych obszarów aktywności turystycznej (Alejziak, 2014). Uczniowie gimnazjum coraz częściej preferują odpoczynek w nadmorskich kurortach niż w miejscowościach górskich. Z badań własnych jednoznacznie wynika, że wśród polskich kierunków obecnie dominuje region Wybrzeża Bałtyku, gdzie realizowany jest wypoczynek krótkoterminowy.

Literatura

- Alejziak, B. (2014). Zdrowotne aspekty wyjazdów turystycznych dzieci w wieku szkolnym. *Studia Sieradzana*, 6A, 10–29.
- Blichfeldt, B.S., Pedersen, B.M., Johansen, A., Hansen, L. (2011). Tweens on holidays. In-Situ decision-making from children's perspective. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 11 (2), 135–149.
- Deleka, A. (2013). *Determinanty aktywności i destynacji turystycznych studentów dużego i małego ośrodka akademickiego*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Liszewski, S. (2009). Przestrzeń turystyczna Polski. Koncepcja regionalizacji turystycznej. *Folia Turistica*, 21, 17–30.
- Lubowiecki-Vikuk, A.P., Miedzińska, I. (2011). Przestrzeń aktywności turystycznej osób samotnych i jej zróżnicowanie. W: M. Durydiwka, K. Duda-Gromada (red.), *Przestrzeń turystyczna. Czynniki, różnorodność, zmiany*, s. 367–376. Warszawa: WGiSR.
- Lubowiecki-Vikuk, A.P., Paczyńska-Jędrycka, M. (2010). *Współczesne tendencje w rozwoju form rekreacyjnych i turystycznych*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Lubowiecki-Vikuk, A.P., Podgórski, Z. (2013). Zachowania i preferencje turystyczne młodzieży akademickiej. W: R. Pawlusiński (red.), *Współczesne uwarunkowania i problemy rozwoju turystyki*, s. 149–158. Kraków: IGiP.
- Łaciak, J. (2011). *Aktywność turystyczna dzieci i młodzieży w 2010 roku*. Warszawa: Instytut Turystyki.
- Łaciak, J. (2015). *Turystyka dzieci i młodzieży na przełomie XX i XXI wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Akademia Finansów i Biznesu.
- Richards, G. (2011). The economic impact of youth travel. W: *The power of youth travel*. WYSE Travel Confederation/ UNWTO.
- Spiers, M., Niininen, O. (2010). *An investigation into the influence of adolescents on family vacation decision making*, w: *CAUTHE 2010: Tourism and hospitality: challenge the limits*, s. 1421–1431. Hobart: University of Tasmania. School of Management. Pobrano z: [http://search.informit.com.au/documentSummary;dn=8246776560_65033;res=IELBUS\(5.07.2015\)](http://search.informit.com.au/documentSummary;dn=8246776560_65033;res=IELBUS(5.07.2015)).
- Włodarczyk, B. (2011). Przestrzeń turystyczna – kilka słów o istocie pojęcia. W: M. Durydiwka, K. Duda-Gromada (red.), *Przestrzeń turystyczna. Czynniki, różnorodność, zmiany*, s. 15–27. Warszawa: WGiSR.
- Żelazna, K., Górską-Warsewicz, H. (2013). Zachowania turystyczne młodzieży. *Problemy Turystyki i Rekreacji*, 2, 36–51.

TOURIST DESTINATIONS OF JUNIOR HIGH SCHOOL YOUTH FROM SELECTED POLISH VOIVODSHIPS

KEYWORDS | junior high school youth, tourist activity, space of tourist activity

ABSTRACT | Junior high school youth constitutes an atypical consumer segment of tourist services. Such consumers are willing to take risks, search new interpersonal contacts, discover new cultures, want to expand their knowledge using typical tourist products at the same time. Parents and guardians have a significant impact on their behaviours. In 2013 research into tourist activity among 1067 junior high school pupils from 5 Polish voivodships (Mazovian, Lodz, Greater Poland, Kuyavian-Pomeranian and Warmian-Masurian) was conducted. The youth were asked questions about their tourist destinations: domestic and international trips (European and outside Europe). As a result of own research, the spatial range of holiday destinations was determined on the basis of descriptive analyses.

Translated by Anna Golańska